

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

آشنایی با یازدهمین اختر تابناک امامت

قاسم جلیلی
علی کریمی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آشنایی با یازدهمین اختر تابناک امامت

نویسنده:

جمعی از نویسندگان

ناشر چاپی:

مجله حوزه

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	آشنایی با یازدهمین اختر تابناک امامت
۷	مشخصات کتاب
۷	اشاره
۷	طلوع یک ستاره
۷	حرکت به عراق
۷	زندانی بی حصار
۸	در سوگ برادر
۸	ازدواج امام عسکری
۸	شهادت پدر
۸	جود و بخشش
۹	جایگاه اجتماعی امام
۹	شاگردان
۹	سفیران هدایت
۹	تألیفات
۱۰	نامه‌های امام
۱۰	خلفای معاصر
۱۰	قیام‌ها
۱۰	اوضاع سیاسی
۱۱	فعالیت‌های امام در دوران امامت
۱۱	کوشش‌های علمی
۱۱	استفاده از آگاهی غیبی
۱۱	آماده سازی برای دوران غیبت

- ۱۲ ..... ایجاد شبکه ارتباطی
- ۱۲ ..... فعالیت‌های سری سیاسی
- ۱۲ ..... بازداشت امام
- ۱۲ ..... نقشه شوم
- ۱۳ ..... شمع پروانگان
- ۱۳ ..... شب حادثه
- ۱۳ ..... دسیسه‌ای دیگر
- ۱۳ ..... تلاش جعفرکذاب
- ۱۴ ..... در جستجوی حضرت مهدی
- ۱۴ ..... زیارت امام عسکری
- ۱۴ ..... آتش سوزی حرم
- ۱۴ ..... پیام رستگاری
- ۱۵ ..... امام در نگاه دیگران
- ۱۵ ..... اعتراف خلیفه
- ۱۵ ..... در زلال کلام امام عسکری
- ۱۶ ..... کتاب‌شناسی امام حسن عسکری
- ۱۸ ..... پاورقی
- ۱۸ ..... درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

آشنایی با یازدهمین اختر تابناک امامت

مشخصات کتاب

قاسم جلیلی-علی کرجی

اشاره

هشتم ربیع الاول، سالروز شهادت حضرت امام حسن عسکری علیه‌السلام است. در این روز، یکی دیگر از گل‌های سرسبز باغ علوی پژمرده شد و آفتاب عمر با سعادت او غروب کرد. آسمانیان و زمینیان در غم فقدان او محزون شدند و گل‌های بوستان احمدی در خزان یکی دیگر از شاخه‌های طوبای خود، به ماتم نشستند. ما نیز با فرزند برومند آن امام همام، حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) هم‌ناله شده و در عزای آن سفیر هدایت و کشتی نجات به سوگ می‌نشینیم.

طلوع یک ستاره

روز جمعه، هشتم ماه ربیع الثانی سال ۲۳۲ ق، در تاریخ پرافتخار مسلمانان، روزی به یاد ماندنی است. هنوز بیست بهار از عمر شریف امام هادی علیه‌السلام نگذشته بود که شهر مدینه، شاهد ظهور و تولد ستاره‌ای فروزان از ستارگان حریم نبوی گردید. مدینه، با شکوفه زدن گلی دیگر از گلستان امامت و ولایت نورباران شد و بار دیگر، شور و شعف بوستان علوی را فرا گرفته، خانه کوچک و با صفای امام هادی علیه‌السلام به نور فرزند پاک و مطهر خود روشن گردید.

حرکت به عراق

با تولد امام حسن عسکری علیه‌السلام در سال ۲۳۲ ق، شور و نشاط ساکنان شهر مدینه و خانه با صفای امام هادی علیه‌السلام را فرا گرفت. بنی‌هاشم از این تولد مبارک، مسرور شده و سجده شکر به جای آوردند. متأسفانه این شور و شادی، بعد از مدتی به حزن و اندوه خاندان علوی تبدیل شد. خلیفه عباسی و درباریان فاسد که نفوذ علمی و معنوی امام هادی علیه‌السلام را در شهر مدینه می‌دیدند، به وحشت افتاده و برای حفظ قدرت ظاهری خود، دستور حرکت امام علیه‌السلام را به دیار غربت عراق صادر کردند. امام هادی علیه‌السلام به همراه فرزند عزیزش امام عسکری در سال ۲۳۳ ق از شهر مدینه حرکت و به شهر سامراء، مرکز حکومت خلیفه عباسی وارد شد. امام حسن عسکری علیه‌السلام به همراه پدر بزرگوار خود، در یکی از محله‌های سامراء ساکن شده و تا آخر عمر مبارک خود در آن جا اقامت داشت.

زندانی بی‌حصار

در تمام سال‌هایی که امام حسن عسکری علیه‌السلام در شهر سامراء می‌زیست، به جز چند نوبتی که در زندان دستگاه فاسد بنی عباس بود، در صورت ظاهر، همانند شهروندی عادی زندگی می‌کرد، ولی تمام رفتار و حرکات حضرت، به طور محتاطانه‌ای زیر نظر حکومت وقت قرار داشت. وجود شبکه منظم و متشکل شیعیان که از مدت‌ها قبل شکل گرفته بود، نگرانی و وحشت خلفای عباسی را فراهم کرده و باعث می‌شد تمام رفتار امام و شیعیان حضرت، به نحوی کنترل شود. به همین دلیل، از امام خواسته بودند تا همواره حضور خود را در سامراء، به آگاهی حکومت برسانند؛ چنان که براساس نقل یکی از خدمتکاران امام، آن حضرت مجبور

بود هر دوشنبه و پنجشنبه در دارالخلافه حاضر شده و خود را به دربار معرفی کند. در حقیقت، شهر سامراء به زندان بی‌حصاری برای امام تبدیل شده بود که تمام آرامش و آسایش را از حضرت می‌گرفت.

در سوگ برادر

امام حسن عسکری علیه‌السلام سه برادر داشت که عبارت اند از: حسین، جعفر و محمد. حسین، یکی از عابدان و زاهدان زمان خود بود و به امامت امام عسکری علیه‌السلام ایمان داشت. جعفر، برادر ناصالح حضرت بود که به جعفر کذاب مشهور است. محمد، فرزند بزرگ امام هادی علیه‌السلام بود. او در سال ۲۵۲ ق (دو سال قبل از شهادت امام هادی علیه‌السلام) از دنیا رفت. امام عسکری علیه‌السلام در وفات برادر، گریبان چاک کرد و عزادار برادر خود گشت. قبر شریف ایشان در نزدیکی سامراء است و به امامزاده سید محمد شهرت دارد.

ازدواج امام عسکری

امام حسن عسکری علیه‌السلام، در کنار پدر بزرگوار خود، مراحل رشد و شکوفایی را گذرانند، و از دریای معارف و فضیلت‌های پدر بهره‌مند شد. آن حضرت، مدتی قبل از شهادت پدر مهربانش، با یک دختر شایسته رومی به نام نرجس، که از نوادگان حضرت شمعون، وصی حضرت عیسی بود، ازدواج کرد. نرجس، در یکی از جنگ‌های مسلمانان با سپاه روم، به اسارت مسلمانان درآمده بود که توسط امام هادی علیه‌السلام خریداری و به امام حسن عسکری علیه‌السلام تزویج شد. او یکی از زنان پاکدامن و بزرگواری بود که دین مبین اسلام را اختیار و افتخار همسری امام را پیدا کرد. با ازدواج امام عسکری علیه‌السلام و نرجس، بارقه امید در دل‌های مؤمنان و شیفتگان و منتظران امام زمان روشن شد. اگرچه تاریخ دقیق ازدواج امام عسکری علیه‌السلام مشخص نیست، ولی به طور قطع ازدواج ایشان در زمان حیات امام هادی علیه‌السلام صورت گرفته است.

شهادت پدر

اگرچه امام عسکری روزهای سختی را در شهر سامراء می‌گذرانند، ولی وجود پدری معصوم و مهربان، باعث آرامش خاطر حضرت می‌شد. در اوایل ماه رجب سال ۲۵۴ق، دوران خوشی و آرامش حضرت به پایان رسید و آن حضرت در غم از دست دادن پدر مهربان خود، به سوگ نشست و برای همیشه عزادار پدر بزرگوار خود شد. خلیفه عباسی، وقتی موقعیت خلافت خود را در خطر دید، دستور داد امام هادی علیه‌السلام را مسموم کنند و به شهادت رسانند. با شهادت آن حضرت، غربت و تنهایی امام عسکری علیه‌السلام در شهر سامرا فزونی یافت. این دوران، از سخت‌ترین و طاقت‌فرساترین دوران زندگی کوتاه امام عسکری علیه‌السلام است. بعد از شهادت امام هادی علیه‌السلام، دوران ولایت و امامت شش ساله امام عسکری علیه‌السلام شروع شد و خط سبز و اصیل معارف الهی، به پرتوافشانی خود ادامه داد.

جود و بخشش

نگاه خاندان رسالت به مسایل مادی، به گونه‌ای بود که بتوانند به وسیله آن، رضایت و خشنودی پروردگار عالم را به دست آورده، گرهی از مشکلات زندگی مردم باز کنند. امام عسکری علیه‌السلام با تمام وجود از یاران خاص و نزدیک و نیازمندان شیعه حمایت و پشتیبانی مالی می‌کرد. این اقدام، مانع از آن می‌شد که شیعیان، زیر فشار مالی، جذب دستگاه عباسی شوند. ابوهاشم جعفری می‌گوید: از نظر مالی در مضیقه بودم. خواستم وضع خود را طی نامه‌ای به امام عسکری علیه‌السلام بنویسم، ولی خجالت کشیدم و

صرف نظر کردم. روزی هنگامی که وارد منزل شدم، دیدم که امام علیه‌السلام صد دینار برای من فرستاده و طی نامه‌ای نوشته است: «هر وقت احتیاج داشتی، خجالت نکش و پروا نکن و از ما بخواه که به خواست خدا به مقصود خود می‌رسی».

جایگاه اجتماعی امام

امام حسن عسکری علیه‌السلام اگر چه بسیار جوان بود، ولی به دلیل موقعیت بلند علمی، اخلاقی و خانوادگی، به ویژه رهبری شیعیان و اعتماد بی‌شائبه آنان به حضرت و احترام بی‌چون و چرای مردم، شهرت فراوانی پیدا کرده بود. به همین دلیل، حاکمان عباسی نیز به جز در مواردی، در ظاهر، رفتار احترام‌آمیزی از خود به امام عسکری علیه‌السلام نشان می‌دادند. خادم آن امام می‌گوید: روزهایی که امام عسکری علیه‌السلام به مقر خلافت می‌رفت، شور و شغف عجیبی در مردم پیدا می‌شد. خیابان‌های مسیر آن حضرت، پر از جمعیتی بود که بر مرکب‌های خود سوار بودند. هنگامی که امام مشرف می‌شدند، هیاهو یکباره خاموش می‌شد و حضرت از میان جمعیت گذشته، وارد مجلس می‌شد.

شاگردان

امام حسن عسکری علیه‌السلام در مدت شش ساله امامت خود، شاگردان زیادی را تربیت کرد و آن‌ها را به سر منزل کمال رساند که به عنوان نمونه، به چند نفر از آنان اشاره می‌کنیم: ۱. احمد بن اسحاق اشعری قمی، که نماینده و فرستاده مردم قم و از یاران خاص حضرت بود. او از جمله کسانی است که حضرت مهدی (عج) را زیارت کرده است. ۲. سید عبدالعظیم حسنی، که از نوادگان حضرت مجتبی علیه‌السلام است. او از عالمان، فقیهان و پارسایان برجسته زمان خود بود و ائمه اطهار، شیعیان را به مراجعه به او دستور داده‌اند. قبر مطهر ایشان در شهر ری است. ۳. فضل بن شاذان که یکی از پرکارترین دانشمندان شیعه است. او خراسانی بود و از مکتب پربرکت امام عسکری علیه‌السلام کسب فیض می‌نمود. آن حضرت در مورد او می‌فرماید: «باید اهل خراسان به جایگاه فضل بن شاذان و بودن او در میانشان برخود بیالند».

سفیران هدایت

با توجه به ایجاد محدودیت و پراکنده بودن شیعیان در مناطق مختلف، امام حسن عسکری علیه‌السلام برای ارتباط با آنان، از شیوه انتخاب وکیل استفاده می‌کردند. وکلای حضرت موظف بودند تا در زمینه احکام شرعی و مسایل مالی و خمس و دیگر موارد، به عنوان رابط بین امام و مردم عمل کرده و مشکلات مردم را حل کنند. بعضی از وکلای حضرت عبارت‌اند از: ۱. عثمان بن سعید عمری که از بزرگان شیعه است و از شغل روغن فروشی، به عنوان پوششی برای فعالیت‌های خود استفاده می‌کرد. ۲. ابراهیم بن عبده، که نماینده و وکیل امام در شهر تاریخی و مذهبی نیشابور بود. ۳. احمد بن اسحاق قمی اشعری که از یاران خاص امام و از شخصیت‌های بزرگ شیعی و وکیل و نماینده امام در موقوفات قم بود. او استاد شیخ صدوق بوده و پس از شهادت امام عسکری علیه‌السلام، وکالت امام زمان (عج) را هم برعهده داشت. ۴. ابراهیم بن مهزیار اهوازی.

تألیفات

وجود منبع علوم آل محمد علیه‌السلام و فیض ربوبی در شهر سامراء، باعث شد تا دانشمندان و بزرگان جهان اسلام، از نقاط مختلف، برای کسب فیض از حضور امام حسن عسکری علیه‌السلام، به سامراء رفته و از علوم ایشان بهره‌مند شوند. هر چند عمر حضرت کوتاه بود، ولی در همین مدت اندک، توانست آثار مهمی اعم از تفسیر قرآن و نشر احکام اسلامی و گسترش مسایل

فقهی، از خود به یادگار بگذارد. حضرت تألیفاتی داشته‌اند که عبارت است از: ۱. تفسیر العسکری: امام حسن عسکری علیه‌السلام یکی از بزرگ‌ترین مفسران قرآن کریم به شمار می‌آید که قرآن را به صورتی ساده و روشن، برای شیعیان خود تفسیر می‌کرد. این کتاب، یکی از یادگاری‌های علمی امام حسن عسکری علیه‌السلام در زمینه تفسیر قرآن است. ۲. الْمُقْنَعَة: این کتاب مشتمل بر علم حلال و حرام بوده که به حضرت عسکری علیه‌السلام منسوب است.

نامه‌های امام

امام حسن عسکری علیه‌السلام در طول مدت امامت خود، نامه‌های زیادی به شخصیت‌ها، شهرها و کشورهای مهم اسلامی نوشته که تعدادی از آن‌ها برای کشور ولایت مدار و بزرگ اسلامی ایران بوده است. امام عسکری علیه‌السلام در یکی از نامه‌های خود به علی بن حسین بابویه قمی، پدر شیخ صدوق که یکی از فقهای بزرگ شیعه بوده، می‌فرماید: «ای بزرگ مرد و مورد اعتماد و فقیه من، صبر کن و شیعیان مرا به صبر فرمان بده». امام در یکی دیگر از نامه‌های خود به اسحاق بن اسماعیل و شیعیان نیشابور، پس از توضیح نقش امامت در هدایت امت اسلامی می‌فرماید: «ابراهیم بن عبده، نامه مرا برای همه بخواند تا جای سؤال و ابهامی باقی نماند». امام حسن عسکری علیه‌السلام نامه دیگری هم به مردم شریف قم و آوه، واقع در ۴۵ کیلومتری قم نوشته‌اند.

خلفای معاصر

امام حسن عسکری علیه‌السلام در دوران زندگی کوتاه خود، با شش تن از خلفای عباسی هم عصر بود که هر کدام از آن‌ها، از دیگری فاسدتر و ستمگرتر بودند. سه تن از اینان، در زمان حیات امام هادی علیه‌السلام به خلافت رسیدند که عبارت‌اند از متوکل عباسی، فرزند هارون الرشید، منتصر عباسی و مستعین. اما سه تن از خلفای عباسی، در دوران شش ساله امامت امام عسکری علیه‌السلام بر تخت خلافت نشستند و از ناحیه آنان، ستم‌های زیادی بر حضرت وارد شد. این انسان‌های پلید عبارت‌اند از: معتز که از سال ۲۵۲ تا ۲۵۵ حکومت کرد. مهتدی که از سال ۲۵۵ تا ۲۵۶ خلیفه عباسی بود و معتمد عباسی که آن حضرت را به شهادت رساند. خلفای عباسی که روز نخست به نام طرفداری از علویان و به عنوان گرفتن انتقام آنان از بنی امیه قیام کردند، مانند خلفای بنی امیه و بلکه بدتر از آنان، به ستمگری و خودکامگی‌های خود ادامه دادند.

قیام‌ها

در عصر امامت امام عسکری علیه‌السلام قیام‌های فراوانی از سوی علویان بر ضد دستگاه عباسی شکل گرفت. علت این انقلاب‌ها و قیام‌ها، ظلم و فساد بی‌پایان خلفای عباسی به مردم و علویان بود. افزون بر این که آنان معتقد بودند رهبری جامعه اسلامی، حق علویان است و عباسیان، غاصبان خلافت‌اند. برخی از این قیام‌ها عبارت است از: ۱. قیام علی بن زید بن الحسین: او از نوادگان امام سجاد علیه‌السلام بود که در کوفه قیام کرد و در این راه، فداکاری‌های بسیاری از خود نشان داد و بارها با نیروهای خلیفه عباسی درگیر شد. ۲. قیام احمد بن محمد بن عبدالله: او نیز از علویان عصر امام عسکری علیه‌السلام بود که بر ضد معتمد عباسی قیام کرد، ولی به قتل رسید و سرش را نزد آن حاکم ستمگر فرستادند.

اوضاع سیاسی

خلفای عباسی، از هر گونه اعمال فشار و محدودیت به امامان شیعه دریغ نکرده و فضای غبارآلودی را در اطراف آنان به وجود

آورده بودند. این فشارها، در عصر امام حسن عسکری علیه‌السلام به اوج خود رسید. درباره علت این فشارها و محدودیت‌ها، به دو مطلب عمده می‌توان اشاره کرد: نخست این که در زمان امام عسکری علیه‌السلام، شیعه به صورت قدرتی عظیم در عراق درآمده بود و همه مردم می‌دانستند که این گروه، به خلفای وقت معترض بوده و حکومت عباسیان را مشروع و قانونی نمی‌داند؛ دوم اینکه، خاندان عباسی و پیروان آن‌ها می‌دانستند مهدی موعود(عج) که نابود کننده حکومت‌های خودکامه است، از نسل حضرت عسکری علیه‌السلام خواهد بود. به همین دلیل، پیوسته مراقب اوضاع زندگی او بودند تا بتوانند فرزند حضرت را به چنگ آورده و ایشان را از سر راه خود بردارند.

فعالیت‌های امام در دوران امامت

کوشش‌های علمی

امام عسکری علیه‌السلام به رغم شرایط نامساعد و محدودیت بسیار شدیدی که حکومت عباسی برقرار کرده بود، موفق به گسترش دانش دامنه دار خود در سطح جامعه نشد، ولی شاگردانی تربیت کرد که هر کدام از آنها، سهم به سزایی در نشر و گسترش معارف اسلام و دفع شبهه‌های دشمنان داشتند. مرحوم شیخ طوسی رحمه‌الله، تعداد شاگردان حضرت را بیش از یکصد نفر ثبت کرده که در میان آنان، مهره‌های روشن، شخصیت‌های برجسته و مردان وارسته‌ای به چشم می‌خورد. امام حسن عسکری علیه‌السلام افزون بر تربیت شاگردان، مشکلات و تنگناهای پیش آمده برای مسلمانان و امت اسلامی را در پرتو علم امامت حل می‌کرد.

استفاده از آگاهی غیبی

امامان معصوم در پرتو ارتباط با پروردگار جهان، از آگاهی غیبی برخوردار بوده و در مواردی که اساس حقانیت اسلام یا مصالح عالی امت اسلامی در خطر می‌افتاد، از این آگاهی به صورت «ابزار» استفاده می‌کردند. امام حسن عسکری علیه‌السلام نیز از این قاعده بیرون نبود. شرایط نامساعد و جو پراختناق آن عصر و شک و تردید و تزلزل گروهی از شیعیان در مورد امام هادی علیه‌السلام و امام عسکری علیه‌السلام، باعث می‌شد که امام عسکری علیه‌السلام پرده‌های حجاب را کنار زده و از آن سوی جهان ظاهر خبر دهد که این کار، از مؤثرترین شیوه‌های جلب مخالفان و تقویت ایمان شیعیان بود. مرحوم علامه مجلسی رحمه‌الله در کتاب شریف بحارالانوار، ۸۱ مورد از کرامات و گزارش‌های غیبی آن حضرت را ثبت کرده است. ابوهاشم جعفری نیز در این باره می‌گوید: هر زمان که به حضور امام عسکری علیه‌السلام می‌رسیدم، برهان و نشانه تازه‌ای بر امامت حضرت مشاهده می‌کردم.

آماده سازی برای دوران غیبت

از آن جا که غایب شدن امام و رهبر هر جمعیت، حادثه‌ای غیرطبیعی و نامأنوس است و تحمل مشکلات ناشی از آن برای نوع مردم دشوار می‌باشد، پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله و امامان پیشین، به تدریج مردم را با این موضوع آشنا ساخته و افکار ایشان را برای پذیرش آن آماده می‌کردند. این تلاش، در عصر امام عسکری علیه‌السلام به صورت روشن تری به چشم می‌خورد و جلوه بیشتری پیدا می‌کند؛ زیرا آن حضرت، از یک طرف حضرت مهدی(عج) را تنها به شیعیان خاص و بسیار نزدیک خود نشان می‌داد و از طرف دیگر، تماس مستقیم شیعیان با خود حضرت عسکری علیه‌السلام نیز روز به روز محدودتر و کمتر می‌شد، به طوری که حتی در خود شهر سامراء، به مراجعات و مسایل شیعیان به وسیله نامه یا توسط نمایندگان خویش پاسخ می‌دادند. آن حضرت با این شیوه، به شیعیان فهماندند که امام زمان می‌تواند زنده بوده، ولی از نظر و چشم مردمان پنهان باشد.

ایجاد شبکه ارتباطی

در زمان امام حسن عسکری علیه‌السلام، شیعیان در مناطق مختلف و شهرهای متعددی مانند کوفه، بغداد، نیشابور، قم، آوه (در ۴۵ کیلومتری قم)، مدائن، خراسان، شهری و... گسترش یافته و در آن‌ها سکونت داشتند. گستردگی و پراکندگی مراکز تجمع شیعیان، وجود سازمان ارتباطی منظمی را ایجاب می‌کرد تا پیوند شیعیان را با حوزه امامت و با یکدیگر برقرار سازد و از این رهگذر، آنان را از نظر دینی و سیاسی رهبری کند. امام حسن عسکری علیه‌السلام برای این هدف بلند، نمایندگان از میان برجستگان علمی و معنوی شیعیان برگزیده و در مناطق متعدد منصوب کرد و از این راه، پیروان خود را در همه مناطق زیر نظر داشت. افزون بر شبکه ارتباطی و کالت، آن حضرت به وسیله اعزام پیک‌ها و نامه‌ها نیز، با شیعیان و پیروان خود در ارتباط بود و مشکلات آنان را برطرف می‌نمود.

فعالیت‌های سری سیاسی

امام حسن عسکری علیه‌السلام، به رغم تمامی محدودیت‌ها و کنترل‌هایی که از طرف دستگاه خلافت به عمل می‌آمد، یک سلسله فعالیت‌های سری سیاسی را رهبری می‌کرد و با گزینش شیوه‌های بسیار ظریف پنهانکاری، از چشم بیدار و مراقب جاسوسان دربار عباسی به دور می‌ماند. عثمان بن سعید که از نزدیک‌ترین و صمیمی‌ترین یاران امام بود، زیر پوشش روغن‌فروشی فعالیت می‌کرد و اموال و وجوهی را که باید به امام می‌رسید، در ظرف‌ها و مشک‌های روغن قرار داده و به امام می‌رساند. آن حضرت در اقدامی کاملاً سری، اسناد، نامه‌ها و نوشته‌های سری را در میان چوب جاسازی کرده و برای نماینده خود می‌فرستاد. امام این کار را برعهده مأمور حمام خود گذاشته بود که سوءظن کسی را جلب نکند.

بازداشت امام

متوکل عباسی، دستور جلب امام هادی علیه‌السلام را به همراه امام عسکری علیه‌السلام به منظور کنترل بیشتر آن‌ها و شیعیان صادر کرد و آن دو امام بزرگوار را به شهری نظامی وارد نمود که تفاوتی با زندان نداشت. در عین حال، خلیفه عباسی در بازداشت امام هادی و عسکری علیهما‌السلام سخت‌گیری بیشتری می‌کرد و در هنگام پیدایش جریان‌های خاصی که نوعی تهدید بر ضد حاکمیت به شمار می‌آمد، شخص امام و یاران نزدیک حضرت را به زندان می‌انداخت. اگر چه مدت زمان زندانی شدن امام حسن عسکری علیه‌السلام به طور دقیق مشخص نیست، از روایات چنین بر می‌آید که آن حضرت در زمان خلافت هر سه نفر خلیفه معاصر، به زندان افتاده است. امام عسکری علیه‌السلام در زمان معتز به همراه برادرش جعفر به زندان افتاد. حضرت در دوران مهدی هم به زندان افتاد که مقارن با کشته شدن خلیفه بود. آن حضرت در سال ۲۵۹ ق، هم‌زمان با حکومت معتمد عباسی نیز در بازداشت او به سر می‌برد.

نقشه شوم

معتز، خلیفه جوان و مغرور عباسی، در سال ۲۵۲ قمری به خلافت رسید و در سال ۲۵۵ قمری، کشته شد. او برای حفظ قدرت و حکومت خود، دست به هر جنایتی زد و از هیچ عمل وحشیانه‌ای فروگذار نکرد. معتز در دوران سه ساله حکومت خود کامه خود، مسلمانان راستین و بزرگان شیعه را تحت فشار قرار داد. شیعیان و سادات علوی در دوران حکومت او، با شدیدترین شکنجه‌ها در زندان‌ها به سر می‌بردند. او برای از بین بردن موانع حکومت خود، دستور قتل امام حسن عسکری علیه‌السلام را صادر کرد و به یکی

از درباریان خود به نام سعید حاجب دستور داد تا امام را به طرف کوفه روانه کرده و حضرت را در بین راه به شهادت برساند، ولی با کشته شدن خلیفه توسط گروهی از ترکان دربار، نقشه شوم او عملی نشد و آن حضرت از این حادثه جان سالم به در برد.

شمع پروانگان

امام حسن عسکری علیه‌السلام مدتی در زندان دژخیم زمان خود به نام «نحریر» گرفتار بود. همسر نحریر به او اعتراض کرد و او را از عاقبت بدرفتاری با آن حضرت برحذر داشت، ولی او برعکس توصیه‌های زن خود عمل کرده و دستور داد تا حضرت را در قفس درندگان و شیران بیندازند. دستور نحریر به اجرا در آمد. او بعد از مدتی برای بازدید چگونگی قتل امام و فرستادن گزارش، نزدیک قفس آمد و با صحنه بی نظیری مواجه شد؛ امام علیه‌السلام در میان درندگان در حال عبادت بود و آن‌ها در گرد آن حضرت حلقه زده و زانوی ادب و احترام در مقابل حضرت به زمین زده بودند، نحریر بعد از دیدن این منظره، امام عسکری علیه‌السلام را آزاد کرد.

شب حادثه

امام حسن عسکری علیه‌السلام، در شب شهادت خود، نامه‌های زیادی نوشت و آن‌ها را به نامه رسان خود داد تا به شهر مدینه برساند. حضرت در آخرین لحظات عمر مبارک خود، آب خواست و فرمود: «می‌خواهم نماز بخوانم». خادم حضرت، سجاده را برای امام آماده کرد. حضرت وضو گرفت و نماز صبح را در بستر به جا آورد. بعد کاسه آب را از خادم خود گرفت تا مقداری از آن را بنوشد که دست حضرت لرزید و ظرف آب به دندان‌های حضرت برخورد می‌کرد. حضرت به خادم خود فرمود تا فرزندش امام زمان را حاضر کند. در این هنگام، نرجس خاتون، مادر امام زمان علیه‌السلام به همراه آن حضرت وارد اتاق شد همین که چشم حضرت به امام زمان افتاد، گریه کرد و فرمود: «ای سید اهل بیت، مقداری به من آب بده که من به سوی پروردگار خود رهسپارم». امام زمان پدر بزرگوار خود را سیراب نمود و حضرت جان به جان آفرین تسلیم کرد. امام عسکری علیه‌السلام، در روز جمعه، هشتم ربیع الاول سال ۲۶۰ قمری، بعد از نماز صبح در ۲۸ سالگی به شهادت رسید.

دسیسه‌ای دیگر

معتمد عباسی همواره از محبوبیت و نفوذ معنوی امام حسن عسکری علیه‌السلام در جامعه نگران بود. هنگامی که مشاهده کرد توجه مردم به امام عسکری علیه‌السلام روز به روز بیشتر می‌شود و زندان و اختناق و محدودیت و مراقبت، تأثیر معکوس دارد، سرانجام به همان شیوه ناجوانمردانه دیرینه اجداد خود متوسل شد و آن حضرت را پنهانی مسموم کرد. او تلاش زیادی کرد تا شهادت امام عسکری علیه‌السلام را عادی جلوه داده و مرگ حضرت را طبیعی بنمایاند. معتمد به ابوعیسی، فرزند متوکل و از درباریان عباسی دستور داد تا در تشییع جنازه حضرت حاضر شود و کفن را از روی مبارک حضرت کنار بزند و برای رفع تهمت، بزرگان علویان و هاشمیان، وزیران، نویسندگان، قاضیان و اشراف و اعیان را به نزدیک خود بطلبد و با صدای بلند فریاد زند: «ای مردم، بیاید و خوب نگاه کنید، این حسن به علی فرزندزاده امام رضا است که به مرگ طبیعی فوت شده و کسی به او آسیبی نرسانده است».

تلاش جعفر کذاب

با شهادت امام حسن عسکری علیه‌السلام، تلاش‌های مذبحخانه جعفر کذاب برادر آن حضرت، ابعاد تازه‌ای به خود گرفت. او ادعای امامت امت اسلامی را داشت و برای رسیدن به این هدف، از هیچ کوششی فرو گذار نکرد. جعفر برای دستیابی به این مقام،

حاضر شد تا سالانه مبلغ بیست هزار دینار به یکی از موالیان دربار عباسی پرداخت کند تا امامت امت را به او واگذار کنند. او برای فریب شیعیان و جلب نظر آنان، بر سر جنازه حضرت عسکری علیه‌السلام حاضر شد تا بر آن حضرت نماز بخواند. وقتی جعفر کذاب آماده تکبیر شد، ناگاه کودکی گندمگون و سیاه موی بیرون آمد و لباس جعفر را گرفت و او را کنار کشید و گفت: «عمو، کنار برو، من باید بر پدرم نماز بخوانم». جعفر با چهره‌ای دگرگون، کنار رفت و امام زمان علیه‌السلام بر پدر خود نماز خواند. پس از اقامه نماز، حضرت عسکری علیه‌السلام را در کنار قبر پدرش امام هادی علیه‌السلام دفن کردند.

در جستجوی حضرت مهدی

پس از شهادت امام حسن عسکری علیه‌السلام، معتمد عباسی دستور داد تا وارد منزل حضرت شده، اثاثیه حضرت را بازرسی و مهر و موم کنند. از طرف دیگر، چون شنیده بود که از آن حضرت، فرزندی باقی مانده است، در صدد یافتن او بر آمد و دستور داد تا عده‌ای از قابله‌ها، زنان و کنیزان آن حضرت را معاینه نمایند و در صورتی که آثار حمل در آنان بود، گزارش دهند. بعد از ناامیدی از یافتن امام زمان (عج)، معتمد عباسی، برای تلقین و وانمود کردن این مطلب که از امام عسکری علیه‌السلام فرزندی باقی نمانده است و شیعیان از وجود امام بعدی نا امید گردند، دستور داد تا میراث آن حضرت، میان مادر و برادرش جعفر کذاب تقسیم شود.

زیارت امام عسکری

ابوهاشم جعفری، از امام حسن عسکری علیه‌السلام نقل می‌کند که حضرت به من فرمود: «قبر من در سامراء، برای اهل هر دو جانب، از بلاها و عذاب الهی، مایه امان و آسایش است». علامه مجلسی، اهل دو جانب را به شیعه و سنی معنا کرده و فرموده است که برکت وجودی آن حضرت، همه را در برمی‌گیرد. در قسمتی از زیارتنامه این امام همام چنین می‌خوانیم: «سلام بر تو ای مولای من، ای ابامحمد حسن بن علی، هدایتگر مردمان و هدایت یافته به حق. سلام بر تو ای فرزند امیرمؤمنان و ای فرزند زهرا. سلام بر تو ای گشایش قلب اندوهناکان. سلام بر تو ای گنجینه علم وصی رسول خدا. سلام بر تو ای کشتی حلم و سلام بر تو ای پدر بزرگوار امام منتظر. گواهی می‌دهم که تو نماز و دیگر ارکان دین را به پاداشتی و زکات دادی و امر به معروف و نهی از منکر فرمودی. از خدا درخواست می‌کنم که به واسطه شما، دعایم را مستجاب کرده و مرا از یاران و پیروان حق و از دوستان و محبانتان قرار بدهد».

آتش سوزی حرم

در سال ۱۱۰۶ هجری قمری، حادثه ناگوار و فتنه بزرگی در مرقد مطهر و مقدس امام حسن عسکری علیه‌السلام به وقوع پیوست که قلب همه دوستداران حضرتش را اندوهناک کرد. دوران غلبه پادشاهان عثمانی و اوباش عرب بر سامراء، یکی از دوران‌های سخت روزگار دوستداران اهل بیت بود. ظلم و ستم حکومت عثمانی، سبب شد تا سادات و بزرگان شیعه، از سامراء هجرت کرده و مرقد مقدس امام عسکری علیه‌السلام، مورد بی‌اعتنایی و بی‌حرمتی آنان قرار گیرد. در یکی از شب‌ها، چراغ داخل مرقد شریف را در جای نامناسبی می‌گذارند. مقداری از آتش چراغ بر فرش حرم افتاده و فرش‌ها و صندوق‌هایی که بر قبرهای مبارک بوده، آتش گرفته و مرقد مطهر امام عسکری علیه‌السلام در آتش می‌سوزد. وقتی این خبر به یکی از پادشاهان صفوی رسید، دستور تعمیر و ترمیم آن را صادر کرد.

پیام رستگاری

امام حسن عسکری علیه‌السلام، در یکی از مجالس خود، به شیعیان و دوستداران اهل بیت فرمودند: «شما را به تقوا و ترس از خدا و

ورع در دین خود سفارش می‌کنم. در راه خدا کوشش کرده و راستگویی و امانت داری را پیشه خود سازید؛ زیرا هر کس در دین خود پارسا، راستگو و امانتدار باشد و با مردم خوش رفتاری کند من از آن شادمان می‌شوم. بسیار به یاد خدا و مرگ باشید، قرآن بخوانید و صلوات بر پیغمبر فرستید؛ زیرا صلوات بر رسول خدا، ده حسنه دارد. آن چه را به شما سفارش کردم، حفظ کنید. شما را به خدا می‌سپارم و درود خدا بر شما باد».

امام در نگاه دیگران

با تمام دشمنی‌ها و کینه‌توزی‌هایی که درباریان عباسی به امام حسن عسکری علیه‌السلام داشتند، عظمت معنوی و فروغ کمالات او، به قدری آنان را تحت تأثیر قرار می‌داد که ناگزیر در برابر آن حضرت، سرتعظیم فرود می‌آوردند و زبان به مدح و ستایش ایشان می‌گشودند. احمد بن عبیدالله بن خاقان که متصدی اراضی قم، و مأمور اخذ مالیات این شهر بود می‌گوید: «در سامراء هیچ یک از علویان را مانند حسن بن علی بن محمد ندیدم و نام کسی را بهتر از او نشنیدم. خاندان او و تمام بنی هاشم، او را بر سالخوردگان خود مقدم می‌کردند. او همواره بر امیران و وزیران و نویسندگان و قاضیان و فقیهان مقدم بود. او جایگاه رفیعی در میان مردم داشت و همه مردم در باره او به نیکی یاد می‌کردند». عبیدالله بن خاقان، یکی از سران دربار عباسی نیز می‌گوید: «اگر خلافت از خاندان بنی عباس بیرون رود، هیچ کس جز حسن عسکری سزاوار خلافت نیست؛ زیرا فضل، دانش، پارسایی، زهد، عبادت و اخلاق پسندیده او فراوان است».

اعتراف خلیفه

مستنصر، یکی از خلفای عباسی به سامراء رفت و قبر مطهر امام هادی و امام عسکری علیهماالسلام را زیارت کرد و به زیارت قبور خلفای آل عباس و اهل بیت خود رفت. آن‌ها در قبه‌ای دفن شده بودند که رو به ویرانی بود و باران داخل آن سرازیر می‌گشت و کثافات زیادی، اطراف قبرها را پوشانده بود. یکی از حاضران رو به مستنصر کرد و گفت: «ای خلیفه، شما خلفای روی زمین و پادشاهان دنیا می‌باشید و تمام قدرت و ثروت در دستان شماست. با این حال، قبر پدران شما به این حال است که نه کسی زیارت می‌کند و نه کسی به نظافت آن‌ها مشغول است ولی مزار علویان، سرشار از پرده‌ها و قندیل‌ها و فرش‌های گران قیمت است و خادمان همیشه مشغول نظافت آن هستند». مستنصر رو به حاضران کرد و گفت: «این امر آسمانی و از جانب پروردگار است و با تلاش و کوشش ما حاصل نمی‌شود. اگر ما مردم را بر این کار مجبور کنیم، قبول نمی‌کنند و زور و سعی ما در این باره بی‌فایده است».

در زلال کلام امام عسکری

- یکی از بلاها و مصیبت‌هایی که کمر انسان را می‌شکند، همسایه‌ای است که کار خوب همسایه را مخفی داشته و کار بد او را در نزد دیگران فاش سازد. - با دیگران جدال مکن؛ زیرا باعث از بین رفتن خوبی و حُسن تو می‌شود. با دیگران شوخی مکن، که جرئت پیدا کرده و بر تو دلیر می‌شوند. - رزقی را که خدا ضمانت کرده است، تو را از عملی که بر تو واجب شده، باز نداشته و مشغول نکند. - کسی که برادر خود را در پنهانی نصیحت کند، او را آراسته است و هر کس او را در آشکارا نصیحت نماید، او را معیوب می‌کند. - خشم، کلید هر بدی است. - شادمانی کردن در نزد غمزده و مصیبت دیده، بی‌ادبی است. - پارساترین مردم کسی است که در مورد شبهه توقف کند؛ عابدترین مردم کسی است که واجبات خود را انجام دهد، و زاهدترین انسان‌ها شخصی است که حرام را ترک کند. - زاهدترین مردم کسی است که مرتکب حرام نشود. - عابدترین مردم کسی است که واجبات را به

درستی انجام دهد. - فروتنی نعمتی است که کسی بر آن حسد نمی‌برد. - کینه‌توز، ناآرام‌ترین مردمان است. - تمام پلیدی‌ها در خانه‌ای قرار داده شده و کلید آن دروغ‌گویی است. - اظهار شادی نزد غم‌دیده از بی‌ادبی است. - صورت نیکو، زیبایی ظاهری است و عقل نیکو، زیبایی باطنی است. - دو خصلت است که بهتر و بالاتر از آنها چیزی نیست: ایمان به خدا و سود رساندن به برادران.

کتاب‌شناسی امام حسن عسکری

از آنجا که امر «پژوهش» نیازمند «منابع» می‌باشد، در پایان این نوشتار سعی شده کتاب‌های مربوط به زندگانی امام حسن عسکری علیه‌السلام، فهرست‌وار، به پیشگاه خوانندگان و محققان گرامی تقدیم گردد. [۱]. ۱. آخرین خورشید پیدا؛ نگرش کوتاه بر زندگانی امام حسن عسکری علیه‌السلام، واحد تحقیقات مسجد مقدس جمکران، ۱۳۷۵، رقعی، ۹۶ ص. ۲. آشنایی با معصومین؛ معصوم سیزدهم امام حسن عسکری علیه‌السلام، مهدی آیت‌اللهی، تهران، جهان‌آرا، ۱۳۷۰، خشتی، ۲۴ ص. ۳. آشنایی با معصومین؛ معصوم سیزدهم حضرت امام حسن عسکری علیه‌السلام، مهدی آیت‌اللهی، (به زبان تاجیکی)، قم، انصاریان، ۱۳۷۵، وزیری، ۲۸ ص. ۴. آفتاب در زندان، سعید آل رسول، تهران، بنیاد بعثت، ۱۳۷۵، رقعی، ۳۶ ص. ۵. امام حسن عسکری علیه‌السلام، کاظم ارفع، تهران، فیض کاشانی، ۱۳۷۹، رقعی، ۴۸ ص. ۶. امام حسن عسکری علیه‌السلام (امام یازدهم)، عباس قدیانی، تهران، فردا به، ۱۳۷۸، رقعی، ۲۸ ص. ۷. الامام الحادی عشر الامام الحسن بن علی العسکری علیه‌السلام، گروهی از نویسندگان، ترجمه محمد عبدالمنعم خاقانی، قم، مؤسسه در راه حق، ۱۳۷۰، رقعی، ۳۸ ص. ۸. الامام الحادی عشر الحسن العسکری علیه‌السلام، شیخ محمد حسن قیسی عاملی، بیروت، ۱۴۰۳ ق. وزیری، ۸۲ ص. ۹. الامام الحسن العسکری علیه‌السلام (مصور)، سید مهدی آیت‌اللهی، ترجمه کمال السید، قم، انصاریان، ۱۳۷۴، وزیری، ۲۲ ص. ۱۰. الامام الحسن العسکری علیه‌السلام (مصور)، میرابوالفتح دعوتی، بیروت، الدار الاسلامیه، ۱۴۱۰ ق، وزیری، ۲۱ ص. ۱۱. الامام الحسن العسکری علیه‌السلام، علی محمد علی دُخَیل، بیروت، دارالتوجه الاسلامی، ۱۳۹۴ ق، رقعی، ۸۴ ص. ۱۲. الامام الحسن العسکری علیه‌السلام، گروهی از نویسندگان، مؤسسه الامام الحسین علیه‌السلام، ۱۴۱۳ ق، رقعی، ۲۱ ص. ۱۳. الامام الحسن العسکری علیه‌السلام، گروه نویسندگان، تهران، مؤسسه البلاغ، ۱۴۱۰ ق، جیبی، ۷۱ ص. ۱۴. الامام الحسن العسکری علیه‌السلام، عبدالودود امین، کویت، دارالتوجه الاسلامی، ۱۴۰۰ ق. ۱۵. الامام الحسن العسکری علیه‌السلام من المهد الی اللحد، سید محمد کاظم حائری قزوینی، قم، کتابفروشی بصیرتی، ۱۴۱۳ ق، وزیری، ۳۴۲ ص. ۱۶. الامام العسکری علیه‌السلام، گروه نویسندگان، بیروت، دارالزهراء، ۱۴۱۳ ق. ۱۷. الامام العسکری علیه‌السلام، شیخ محمد رضا حکیمی حائری، مؤسسه الأعلمی، ۱۴۱۲ ق، وزیری، ۲۲۳ ص. ۱۸. الامام العسکری علیه‌السلام، قدوة و اسوة، سید محمدتقی مدرسی، تهران، رابطه الاخوة الاسلامیه، ۱۴۰۴ ق، رقعی، ۸۲ ص. ۱۹. اعلام الهدایه، الامام الحسن بن علی العسکری علیه‌السلام، مجمع جهانی اهل بیت، قم، مرکز چاپ و نشر مجمع جهانی اهل بیت، ۱۴۲۲ ق؛ وزیری، ۲۴۲ ص. ۲۰. با خورشید سامرا؛ تحلیلی از زندگانی امام حسن عسکری علیه‌السلام، محمدجواد طبسی حائری، ترجمه عباس جلالی، قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم، ۱۳۷۹، وزیری، ۳۴۴ ص. ۲۱. برگزیدگان؛ حضرت امام حسن عسکری علیه‌السلام، عبدالله طاهر خانی، تهران، بنیاد بعثت، ۱۳۷۳، رقعی، ۱۳۱ ص. ۲۲. تاریخ سامرا، ذبیح الله محلاتی، ج ۳، تهران، کتابفروشی اسلامی، ۱۳۸۸ ق، وزیری، ۱ / ۳۴۰ ص. ۲۳. تحلیلی از زندگانی امام حسن عسکری علیه‌السلام، باقر شریف قرشی، مشهد، کنگره جهانی حضرت رضا علیه‌السلام، ۱۳۷۱، وزیری، ۳۵۷ ص. ۲۴. ترجمه جلد دوازدهم بحار الانوار، زندگانی حضرت امام محمدتقی و امام علی‌الثقی و امام حسن عسکری علیهم‌السلام، محمدباقر مجلسی، ترجمه موسی خسروی، تهران، کتابفروشی اسلامی، ۱۳۷۹ ق، وزیری، ۳۰۸ ص. [۲]. ۲۵. تحلیلی از زندگی و زمان امام عسکری علیه‌السلام، گروهی از نویسندگان، قم، مؤسسه احیاء و نشر میراث اسلامی، ۱۳۵۷، ۱۴۹ ص. ۲۶.

تفسیر فاتحه‌الکتاب، از امام حسن عسکری علیه‌السلام و پژوهشی پیرامون آن، عبدالحسین امینی، ترجمه قدرت‌الله حسینی شاهرادی، تهران، حدیث، ۱۳۷۶، وزیری، ۷۲ ص. ۲۷. التفسیر المنسوب الی الامام ابی محمد الحسن بن علی العسکری علیه‌السلام، سید محمد باقر موحد ابطحی، قم، مدرسه‌الامام المهدی علیه‌السلام، وزیری، ۱۴۰۹ ق. ۲۸. چهل حدیث سیره عسکرین، امام علی النقی و امام حسن عسکری علیهما‌السلام، سید حسین زینالی تیلی، قم، نشر معروف، ۱۳۷۸، جیبی، ۸۰ ص. ۲۹. چهل داستان و چهل حدیث از امام حسن عسکری علیه‌السلام، عبدالله صالحی نجف آبادی، قم، مهدی‌یار، ۱۳۸۱، رقی، ۱۳۶ ص. ۳۰. جزاء اعداء الامام العسکری علیه‌السلام فی الدنیا، سید هاشم ناجی موسوی جزائری، قم، چاپخانه دانش، ۱۴۱۹ ق، وزیری، ۱۲۷ ص. ۳۱. حضرت امام حسن عسکری علیه‌السلام دن قیرخ حدیث، یازان قورولو، ترجمه حسین سرخابلی، تهران، بنیاد بعثت، ۱۳۷۱، رقی، ۱۷ ص. ۳۲. حیاة الامام العسکری علیه‌السلام، محمدجواد طبسی، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۲، وزیری، ۳۹۱ ص. ۳۳. دعای عاشقان، شیخ عباس قمی، به اهتمام حسین نورائی، تهران، هیراد بشارت، ۱۳۸۰، جیبی، ۶۴ ص. ۳۴. داستان زندگی امام حسن عسکری علیه‌السلام، امیرمهدی مراد حاصل، تهران، کانون انتشارات پیام نور، ۱۳۷۸، رقی، ۳۲ ص. ۳۵. داستانهایی از امام هادی و امام حسن عسکری علیه‌السلام، قاسم میرخلف‌زاده، قم، مهدی‌یار، ۱۳۸۰، رقی، ۱۸۴ ص. ۳۶. در آستانه غیبت؛ زندگانی امام حسن عسکری علیه‌السلام، محمد دشتی و مهدی صادقی، تهران، فیض کاشانی، ۱۳۷۷، وزیری، ۳۰۸ ص. ۳۷. دیدار شیرین؛ گزیده‌ای از زندگانی امام حسن عسکری علیه‌السلام، مسلم ناصری، تهران، پیام آزادی، ۱۳۸۱، رقی، ۹۶ ص. ۳۸. ذکری مولد الامام الحسن العسکری علیه‌السلام، گروهی از نویسندگان، نجف، مطبعة الغری، ۱۳۸۶ ق، رقی، ۳۶ ص. ۳۹. راز بزرگ؛ مهدی رحیمی، تهران، بنیاد بعثت، ۱۳۷۵، خشتی، ۲۴ ص. ۴۰. زندگانی امام حسن عسکری علیه‌السلام، منصور کریمیان، تهران، اشرفی، ۱۳۷۹، رقی، ۴۰ ص. ۴۱. زندگانی حضرت امام حسن عسکری علیه‌السلام، گروهی از علمای لبنان، ترجمه حمید رضا کفاش، تهران، عابد، ۱۳۷۹، رقی، ۶۴ ص. ۴۲. زندگانی حضرت امام حسن عسکری علیه‌السلام رضا استادی، قم، دفتر نشر برگزیده، ۱۳۸۰، رقی، ۴۰ ص. ۴۳. زندگی و سیمای امام حسن عسکری علیه‌السلام، محمدتقی مدرّسی، ترجمه محمد صادق شریعت، تهران، انصارالحسین علیه‌السلام، ۱۳۷۲، وزیری، ۹۱ ص. ۴۴. زندگانی امام حسن عسکری علیه‌السلام، عبدالرحیم عقیقی بخشایشی، قم، نسل جوان، ۱۳۵۶، رقی، ۱۴۰ ص. ۴۵. زندگانی عسکرین و تاریخچه سامرا، ابوالقاسم سحاب، تهران، کتابفروشی اسلامی، ۱۳۷۵ ق، ۱۱۳ ص. ۴۶. زندگانی امام حسن عسکری علیه‌السلام، باقر شریف قرشی، ترجمه سید حسن اسلامی، قم، انتشارات جامعه مدرّسین، ۱۳۷۴، وزیری، ۲۸۴ ص. ۴۷. سخنان گهربار امام حسن عسکری علیه‌السلام، منصور کریمیان، تهران، اشرفی، ۱۳۸۰، جیبی، ۲۸ ص. ۴۸. ستارگان درخشان؛ سرگذشت حضرت امام حسن عسکری علیه‌السلام، محمدجواد نجفی، تهران، کتابفروشی اسلامی، ۱۳۸۱، جیبی، ۲۳۸ ص. ۴۹. سیمای سامرا؛ سینیای سه موسی، محمد صحتی سردودی، تهران، ۱۳۷۴، ۱۷۶ ص. ۵۰. سرگذشت حضرت امام حسن عسکری علیه‌السلام، محمدجواد نجفی، تهران، کتابفروشی اسلامی، جیبی، ۲۳۶ ص. ۵۱. شهر بی حصار؛ داستان زندگی امام حسن عسکری علیه‌السلام، رضا شیرازی، تهران، پیام آزادی، ۱۳۷۴، ۱۱۹ ص. ۵۲. غریب تنها؛ زندگی امام حسن عسکری علیه‌السلام، مهدی شمس‌الدین، قم، نورنگار، ۱۳۷۷، پالتویی، ۴۸ ص. ۵۳. عجائب و معجزات شگفت‌انگیزی از امام حسن عسکری علیه‌السلام، قم، گل یاس، ۱۳۷۹، رقی، ۱۳۰ ص. ۵۴. کرامات و مقامات عرفانی امام حسن عسکری علیه‌السلام، علی حسینی قمی، قم، نبوغ، ۱۳۸۱، رقی، ۷۲ ص. ۵۵. مجلس عروسی حضرت امام حسن عسکری علیه‌السلام، عبدالحسین معین قمی، تهران، کتابفروشی اسلامی، ۱۳۶۹، رقی، ۹۸ ص. ۵۶. مسند الامام العسکری ابو محمد الحسن بن علی علیهما‌السلام، عزیزالله عطاردی، مشهد، کنگره جهانی حضرت رضا علیه‌السلام، ۱۴۱۰ ق، وزیری، ۳۷۱ ص. ۵۷. منهاج التّحرّک عند الامام العسکری علیه‌السلام، عبدالکریم آل نجف، تهران، ۱۴۰۲ ق، وزیری، ۱۳۵ ص. ۵۸. وفات الامام الحسن العسکری علیه‌السلام، شیخ حسن بن شیخ محمد عصفوری درازی بحرانی، نجف، مطبعة الحیدریه، ۱۳۷۲ ق، رقی، ۵۶ ص. ۵۹. ولادة الامام الحسن العسکری علیه‌السلام، سید محمدحسین

طالقانی، نجف، مطبعة الحیدریه، ۱۳۷۸ ق، رقی، ۴۴ ص. ۶۰. نگاهی بر زندگی امام حسن عسکری علیه السلام، محمد محمدی اشتهاردی، تهران، نشر مطهر، ۱۳۷۴، ۱۴۴ ص.

پاورقی

[۱] در این مقاله فقط برای سال‌های قمری، علامت (ق) نهاده شده است.

[۲] شایان توجه اینکه: زندگانی امام عسکری (ع) در جلد ۵۰ بحار الانوار مؤسسه الوفاء بیروت نیز آمده است.

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی) آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیت های گسترده مرکز :

الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه

ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ...

د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی

آزاد کردن بنده دارد.»

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گام‌ها

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

